

nærer nogen saadan Frygt i denne Sag og overfor, hvad der er fset eller skal ske i denne Sag, saa skal jeg ikke undlade at tage Ordet for at konstatere, at denne Frygt ikke er tilstede. Naar jeg aligevel indskrænker mig til forholdsvis faa Bemærkninger, da er det paa Grund af, at det, som jeg kunde have at sige her, i Forveien er sagt, og jeg altsaa kan henholde mig dertil. Jeg skal derfor ikke indlade mig paa Sagens faktiske Omstændigheder; jeg skal kun sige, at disse faktiske Omstændigheder ikke have berørt mig i min Egenskab af Lærer. Jeg kan nemlig ikke erkjende, at denne Sag i nogen Maade har berørt selve Lærer Andersen som Lærer, og jeg kan heller ikke erkjende, at den har nogen Betydning lige over for samtlige Lærere her i Landet, uden for saa vidt som Lærerne, som nys af den foregaaende Taler bemærket, i fuldeste Maade efter Grundloven ere lige saa frie Borgere, lige saa frie Nydere af deres Borgerret og Borgerpligt som alle Andre. Det, som nærmest har bevæget mig til at fremkomme med nogle Bemærkninger i denne Sag, ere Ytringer, som ere fremkomne dels fra Kultusministeren dels fra ærede Medlemmer her i Salen. Kultusministeren har i varme Ord slaaet paa, at vi ere traadte ind i en ny Æra; thi nu, nu vilde Kultusministeren lægge sin Skjærv til, at Gudsfrugt, Lydighed og andre ophjiede Dyder skulde udbrede deres Duft og deres Sommer over dette Land. Disse Udtalelser ere ganske sikkert udsprungne af en overmaade god Grund; det er ganske sikkert Ministerens inderste Hjerte, der har udtalt dem, saa at det fra den Side betragtet vilde være Synd Andet end baade at yde og unde ham en Tak for, at han har fremsført dem; men jeg tror, at i politisk Forstand er det en af de største Misforstaaelser, der nogensinde er sagt fra et Ministerbord. Jeg tillader mig at falde Historien i Grindring, og jeg tillader mig lige over for disse Ytringer at spørge, om ærede Medlemmer — der er jo videnskabelig dannede Folk nok tilstede, som have disse Ting paa rede Haand — kunne bevise, at det nogensinde er lykkedes for en Regjering at skabe Gudsfrugt og alle smukke Dyder ovenfra i et Land. Jeg tillader mig at pege paa de Dage, der ere henrundne, da man forsøgte det ved forskellige Midler lige fra at holde vaagent Die med ehvert Bogstav, der udgik som Folkelæsning, og med hver Kirkegænger ved at banke ham paa Hovedet, naar han faldt i Søn. Jeg vil spørge: Lykkedes det den Gang? Var det den Gang sin levende Frugt i Landet til Gudsfrugt og andre Dyders Dphlomstren? Nei, dersom Noget har bidraget til Kristendommens Misagtelse og Vanartens Verden, saa er det Regjeringens og Myndighedens Forsøg paa at skabe officiel Kristendom. Dette skal siges lige over for Kultusministeren, fordi det er grundfandt, og det vil ogsaa vise sig grundfandt, saafremt Kultusministeren vil forsøge derpaa. Hvad han har tænkt

paa, idet han fremkom med denne Udtalelse, kan jeg jo ikke vide; men hvad det end har været, og hvilke Forsøg der end vil blive gjort i den Retning, vil det vise sig, at alle disse Forsøg, hvor stærke de end ere, ere Misforstø og ikke føre til det Resultat, som man havde tænkt sig at naae. Man kan ikke fra Regjeringens Side skabe Gudsfrugt, Dyder, Dphlysning og alle den Slags Ting, der bære hele Verden; de høitærede Regjeringer baade i dette Land og i alle andre Lande bæres selv af disse Ting, men de bære dem ikke. Sa, man kan maaste synes, at dette i en vis Forstand er politisk Børnelerdom, saa at det ikke behøvede at siges, men lige over for en saa varm Ytring, som den, der blev fremsat af den høitærede Kultusminister, tror jeg ikke, at det er urigtigt, at det bliver fremsat paany. Jeg vilde derfor meget trostligere se hen til, at den høitærede Kultusminister ikke gav sig ind paa den Slags Bestræbelser; jeg er overbevist om, at vort Folk har gennemgaaet Lidelser nok i denne Retning, saa at det ikke behøves at gjenoptage nogen af dem. Jeg tror, at de Dage ere komne, da man maa være kommen til Erkjendelse af, at i kristelig Forstand er der ingen anden virkelig Regjering og Styrelse end Mandens eget Ringeslag, og jeg tror, at som Redskab for Manden kan den mindste Lærer, hvad enten han staar paa en Prædikestol eller paa et Katheder, gjøre meget mere Gavn end Kultusministeren. Dette var i Henseende til denne Bemærkning. Dernæst er der af den høitærede Kultusminister slaaet paa et Emne, som istnot i en vis Forstand har fundet lige god Gjensklang til begge Sider af denne Sal; det, der er slaaet paa, kaldes med et fremmed Naavn Disciplin. Nu vil man maaste sige, at dette Ord forstaaes af Alle og har faaet Hjemret iblandt os; men der er Intet, der bedre beviser det Modsatte, end de Ytringer, der bleve fremsatte af det ærede Medlem for Ahisted Amts 2den Valgkreds (Sagd); thi den Disciplin, han tænkte paa, var aabenbart den med Haanden ved Huen, det var aabenbart den Disciplin, hvor det hedder: Omkring, Marsch. Det er en Disciplin, der har sin Berettigelse, naar den kommer paa sit Sted; men det er en Disciplin, som er fuldstændig ubrugelig, naar den kommer paa urette Sted. Altsaa, der er forskellige Begreber af Disciplin. Jeg vil vedtjende mig at være en Tilhænger af Begrebet Disciplin og af dette Begrebs rette Forstaaelse, (Afbrydelse) nei, ikke blot i Theorien, men i Praxis; thi jeg har gennem en snart trediveaarig Læretid øvet den daglig over for Undergivne (Afbrydelse); det ærede Medlem skal ikke afbryde mig, jeg skal strax komme til de Overordnede. Hvad forstaaer jeg da ved Disciplin? Derved forstaaer jeg den fornødne Begrændsning, som er uundværlig for, at Overordnede og Underordnede kunne arbejde sammen. Men, mine Herrer, denne Begrændsning er ikke blot fornøden for de Under-